

Glavne intencije Prijedloga novog zakona o mirovinskom osiguranju*

Ante Škember
Republički fond mirovinskog i
invalidskog osiguranja radnika Hrvatske
Zagreb

Pregledni članak
UDK 349 (497.5)
Primljeno: siječanj 1994.

Postojeći sustav mirovinskog osiguranja Republike Hrvatske nije zasnovan na kategorijama tržišnog gospodarstva nego na socijalističkoj teoriji udruženog rada, dogovorne ekonomije i društvenog vlasništva. U tom je sustavu previše "socijale" i "beneficija", a poremećen je i odnos koji mora postojati između ulaganja i prava korisnika.

Takav sustav mirovinskog osiguranja ne odgovara razdoblju tranzicije hrvatskog društva ka tržišnoj ekonomiji, a još će manje odgovarati socijalnom osiguranju u uvjetima tržišnog gospodarstva.

Prema tome, potrebno je provesti reformu tog sustava, a da se pri tome sačuva načelo stečenih prava s temelja rada i ulaganja za postojeće korisnike. To nalaže potrebu da se revidira sustav postojećih beneficija, mirovinski sustav "očisti" od socijalno-zaštitnih instituta, učvrsti odnos između ulaganja i prava i postupno prijeđe na gospodarski zdrav sustav mirovinskog osiguranja.

Da bi se spomenute odrednice novoga sustava mirovinskog osiguranja mogle realizirati važno je postojeći mirovinski sustav reformirati u tri njegova bitna segmenta: u pogledu uvjeta za stjecanje prava na mirovinu, u pogledu određivanja visine mirovine i usklađivanja mirovina i sustava financiranja mirovinskog osiguranja.

Zbog toga odmah treba osnovati investicijske fondove za sustav mirovinskog i invalidskog osiguranja. Investicijski fondovi za sustav mirovinskog osiguranja imat će najmanje dvije bitne funkcije: (1) da dodatnim osiguranjem sredstava smanje stope doprinosa za mirovinski sustav i na taj način ojačaju akumulativnu i reproduktivnu sposobnost hrvatskog gospodarstva i (2) da povećaju mirovine i očuvaju njihovu realnu vrijednost.

UVOD

Svaka rasprava o budućnosti mirovinskog i invalidskog osiguranja u uvjetima tržišnog gospodarstva mora početi od neprijeporne ocjene da je sustav mirovinskog i invalidskog osiguranja u ovom trenutku bremenit mnogim rješenjima nametnutim u vrijeme socijalizma, od kojih su tri najznačajnija: u sustavu je previše "socijale" i previše "beneficija", a poremećen je i međudodnos koji mora postojati

između ulaganja i prava. Prema tome, postojeći sustav mirovinskog osiguranja nije koncipiran na kategorijama tržišnog gospodarstva i njemu imanentnih kategorija, već je koncipiran na teoriji dohodovnih odnosa, udruženog rada, dogovorne ekonomije i društvenog vlasništva.

Tako koncipiran sustav mirovinskog osiguranja više ne odgovara novim zahtjevima niti aktualnom razdoblju tranzicije hrvatskoga društva ka tržišnom gospodarstvu, a još manje

* Radi se o Prijedlogu zakona o mirovinskom osiguranju, koji je Vlada Republike Hrvatske utvrdila sredinom prošle godine. Taj zakon još nije usvojen u Saboru, pa je utoliko još uvijek aktualna rasprava o osnovnim inovacijama koje Prijedlog donosi.

odgovara socijalnom osiguranju u uvjetima tržišnog gospodarstva.

Usmjerba na reformu globalnog sustava socijalnog osiguranja u svim njegovim dijelovima (zdravstveno osiguranje, mirovinsko i invalidsko osiguranje, osiguranje za slučaj privremene nezaposlenosti i sustav doplatka za djecu) nije prijeporna. Pitanje je, međutim, u koliko dugom prijelaznom razdoblju i kojim redoslijedom poteza će biti moguće provesti tu reformu, a da se pri tome sačuva načelo stečenih prava s temelja rada i ulaganja za postojeće korisnike, revidira sustav postojećih beneficija, mirovinski sustav očisti od socijalno-zaštitnih instituta, učvrsti odnos između ulaganja i prava te postupno prijeđe na gospodarski zdrav sustav socijalnog, odnosno mirovinskog osiguranja.

Konstituiranje novoga modela mirovinskog i invalidskog osiguranja višestruko je složen proces. Ne postoji, naime, povijesno iskustvo preobrazbe jednog sustava mirovinskog osiguranja razvijenog u uvjetima centralizirane planske dogovorne ekonomije utemeljene na društvenom vlasništvu u sustav mirovinskog i invalidskog osiguranja, koji bi odgovarao uvjetima tržišne ekonomije.

Zbog toga i provjerena inozemna iskustva, iako u primjeni daju vrlo dobre rezultate, u promijenjenim okolnostima drugih zemalja mogu se pokazati kao neprimjenjiva. Upoznavanje iskustava drugih zemalja prijeko je potrebno, ali samo kao otvaranje vidika u kojim bi se pravcima promjene mogle kretati. Naime, puko kopiranje modela bilo koje zapadne zemlje na uvjete Republike Hrvatske jednostavno nije moguće, ali je moguća i nužna kritička valorizacija pojedinih instituta u tim modelima.

Nekoliko poznatih modela mirovinskog osiguranja u svijetu moguće je, pojednostavljeno rečeno, svrstati u dva osnovna: moderni liberalni model SAD i socijalno-demokratski model Švedske. Moderni liberalni model SAD zasniva se na zagarantiranim minimalnim pravima i širokim mogućnostima dopunskih oblika rentnog i drugih oblika osiguranja. Socijalno-demokratski model Švedske izdan je sustav sa širokim rasponom prava i visokim stupnjem socijalne sigurnosti.

Izbor modela nije samo stvar političke odluke parlamenta ili vrhovnog upravnog tijela osiguranika, već prije svega ovisi o mnogim

gospodarskim, demografskim, socijalno-političkim i drugim uvjetima, a najviše od visine nacionalnog dohotka po glavi stanovnika, odnosno o gospodarskoj snazi zemlje.

Prema klasičnoj podjeli socijalnog osiguranja, mirovinsko i invalidsko osiguranje pripadaju takozvanim dugoročnim oblicima osiguranja sa socijalnim i materijalnim posljedicama za mnoge generacije građana. Postupnim proširivanjem obuhvata to osiguranje teži nacionalnom sustavu socijalne sigurnosti s temelja rizika starosti, bolesti i smrti. Taj oblik osiguranja angažira gospodarski vrlo respektabilna sredstva, što instituciji mirovinskog i invalidskog osiguranja daje golemu društvenu moć. Već te dvije karakteristike, dugoročnost i sveobuhvatnost, upozoravaju da se radi o velikom sustavu promjena kojima se mora pristupiti s iznimnim oprezom.

S druge pak strane, sustav mirovinskog osiguranja svojim karakteristikama u velikoj mjeri odražava ukupne društvene odnose i položaj građana kao i njihova socijalna prava. Zbog inertnosti i tromosti koja mu je svojstvena, sustav mirovinskog osiguranja doživljava znatne transformacije samo poslije radikalnih promjena u društvenoj strukturi i društvenim odnosima.

MIROVINSKI SUSTAV U UVJETIMA TRŽIŠNOG GOSPODARSTVA

Kada se govori o sustavu mirovinskog i invalidskog osiguranja u uvjetima tržišnog gospodarstva potrebno je, prije svega, promijeniti način mišljenja. Naime, svi smo mi na ovaj ili onaj način bili zatočenici svjetonazora koji se u sustavu mirovinskog osiguranja iskazivao u kategorijama dogovorne ekonomije, udruženog rada, dohodovnih odnosa i nevladničko-pravne koncepcije društvenog vlasništva kao društvenog kapitala. Pri tome, društveno se vlasništvo nastojalo pojmiti kao društveni kapital koji razvija kapital-funkciju, ali bez kapital-odnosa. Neka se snađe tko može! Sve spomenute kategorije više slične na utvare nego li na opsegom i sadržajem određene pojmove.

Naime, uporedo s uvođenjem tržišta robe, rada i kapitala mora se priznati i postojanje i funkcioniranje kapital-odnosa. Odnosno, priznali ga mi ili ne on djeluje, jer kapital-odnos temeljni je odnos koji obilježava, dapače, tek će u svoj svojoj punini početi obilježavati

hrvatsko društvo. Kapital-odnos zacijelo je odnos čitave epohe i uopće ga nije moguće prevladati, jer čak ni prestanak kapitalističkog načina proizvodnje ne znači i prestanak vladavine minulog nad živim radom.

Prema tome, bez ustrojstva tržišnog gospodarstva nije moguće izaći iz gospodarske krize. Izlazak iz krize pretpostavlja pak radikalne promjene na području gospodarskog i političkog sustava, ali isto tako i radikalne promjene u području razvojne i gospodarske politike i njezinog neodvojivog dijela - socijalne politike.

Budući da su odnosi u mirovinskom osiguranju uvjetovani temeljnim vlasničkim odnosom od čije prirode ovisi društveno-ekonomski položaj većine radnika, a bitan su dio gospodarskih odnosa i socijalne politike, prijeko je potrebno reformirati taj sustav. Treba, naime, ukazati na činjenicu da je neuvažavanje, odnosno nedovoljno uvažavanje gospodarskih zakonitosti, prisutno u nekoliko ključnih instituta sustava mirovinskog i invalidskog osiguranja. Od svih tih instituta treba posebno izdvojiti mogućnost stjecanja mirovinskog staža bez odgovarajućih doprinosa: neekonomsku cijenu beneficiranog staža, način formiranja mirovinske osnovice, rješavanje problema tehnološkog viška i zapošljavanja pod povoljnijim uvjetima od općih uvjeta bez odgovarajućih elaboracija o gospodarskom djelovanju takvih mjera, nedovoljno uvažavanje gospodarskih odnosa u invalidskom osiguranju, nedefiniran karakter sredstava mirovinskog i invalidskog osiguranja i preširoku primjenu načela solidarnosti.

Izgradnja novog sustava mirovinskog osiguranja, koji bi odgovarao novim društveno-ekonomskim odnosima koji se uspostavljaju na temelju tržišnog privređivanja, tvori proces u kojemu bi bilo prijeko potrebno obaviti stanovita istraživanja koja bi omogućila racionalno opredjeljivanje za pravce novog sustava mirovinskog osiguranja.

U sklop prijeko potrebnih prethodnih istraživanja spada:

pregled stajališta inozemnih znanstvenika o problematici transformacije sustava socijalnog osiguranja u zemljama koje se nalaze u procesu prijelaza iz planske na tržišnu ekonomiju, te kritička valorizacija tih stajališta glede efekata i primjenjivosti na uvjete u Republici Hrvatskoj;

- izrada studije o reformi sustava mirovinskog osiguranja u ukupnim promjenama u Republici Hrvatskoj (relacija prema tržištu kapitala i rada, privatizaciji, poreznom i fiskalnom sustavu, prestrukturiranju gospodarstva, ukupnoj reformi socijalne politike i društvenih djeatnosti), imajući na umu i međunarodno-pravne obveze glede prava iz mirovinskog osiguranja;

- pregled postojećih institucionalnih okvira (Ustav, zakoni i drugo) i eventualnih prepreka u njima da bi se provela reforma sustava mirovinskog osiguranja;

- izrada bilančnog elaborata o uzrocima i veličini deficita postojećeg sustava mirovinskog osiguranja za Republiku Hrvatsku kao cjelinu, o posljedicama nepristupanja reformi i o prijedlozima za saniranje sustava mirovinskog osiguranja u prijelaznom razdoblju;

- izrada "studije slučaja" koja će pokazati što bi značilo daljnje nastavljanje postojećeg stanja;

- izrada prognoze demografskog razvoja Republike Hrvatske do 2025. godine (dobne skupine, radno angažirano stanovništvo, staro stanovništvo, odnosi radno angažiranih i uzdržavanih osoba, regionalni raspored stanovništva po spomenutim karakteristikama, promijenjene granice prosječnog trajanja životnog vijeka i dr.), kako bi se izučile potrebe i mogućnosti utvrđivanja nove starosne granice za odlazak u mirovinu;

- izrada studije o realnim mogućnostima zamjenjivanja postojećeg sustava financiranja mirovinskog i invalidskog osiguranja iz tekućih doprinosa sustavom fondova sa kapitalizacijom uloženi sredstava (tehnika postepene zamjene);

- izrada elaborata o mogućnostima konstituiranja imovinskog fonda mirovinskog i invalidskog osiguranja Republike Hrvatske s temelja osnivačkih investicijskih ulaganja.

Spomenuta istraživanja tvorila bi znanstvenu podlogu za predlaganje racionalnog modela sustava mirovinskog i invalidskog osiguranja i za donošenje odgovarajućih odluka nadležnih tijela Republike Hrvatske. Na uvođenju elemenata novog modela radilo bi se paralelno s uvođenjem temeljnih promjena (sustav vlasništva, tržište rada, fiskalni sustav i dr.), dakle, postupno i primjereno stvarnim promjenama.

Polazeći od tih uzroka, ali i od nekih očekivanih kretanja na gospodarskom, demografskom i socijalnom planu, proizlazi da bi se većina naznačenih problema mogla riješiti ili ublažiti pod uvjetom da se sustav mirovinskog i invalidskog osiguranja ubuduće zasniva i razvija:

- na stabilnom i dugoročnom osiguranju sredstava potrebnih za financiranje mirovinskog i invalidskog osiguranja;

- na realnoj procjeni kretanja demografskih i socijalnih čimbenika, odnosno na kretanju ukupnog stanovništva, broja osiguranih osoba, aktivnih osiguranika i korisnika mirovinskih i invalidskih primanja, i

- na stalnom i pravodobnom ustanovljavanju i provjeravanju sadržaja, vrsta i opsega prava s ciljem obuhvaćanja sveukupnog stanovništva u jedinstveni sustav mirovinskog i invalidskog osiguranja za slučaj invalidnosti, starosti i smrti.

Da bi se te odrednice razvoja budućeg sustava mirovinskog osiguranja mogle realizirati, bilo je prijeko potrebno reformirati postojeći mirovinski sustav u tri njegova bitna segmenta: uvjetima za stjecanje prava na mirovinu, određivanju svote mirovine i usklađivanju mirovina i sustavu financiranja mirovinskog osiguranja.

UVJETI ZA STJECANJE PRAVA NA MIROVINU

Već su više godina kretanja u mirovinskom osiguranju nepovoljna. Naime, iz godine u godinu pogoršava se omjer između broja osiguranika i broja umirovljenika; relativno se kratko radi, a mirovina se sve duže koristi; vrlo je nepovoljna struktura umirovljenika i smanjuje se broj zaposlenih.

Zbog toga, iako imamo iz godine u godinu veliki porast udjela fondova mirovinskog osiguranja u nacionalnom dohotku, istodobno je najveći broj umirovljenika nezadovoljan svojim mirovinama. U posljednje dvije godine, zbog izrazite gospodarske recesije i problema s gospodarskim i tehnološkim viškovima radne snage, uočen je trend naglog priljeva broja umirovljenika, što ugrožava gospodarstvo, a mirovinski sustav dovodi gotovo do kolapsa.

Kako pokazuju demografska kretanja i proces starenja stanovništva, u prvim desetljećima XXI. stoljeća treba očekivati pravi

bum umirovljenika. To navješćuje još nepovoljniji omjer između radnoaktivnog i uzdržavanog stanovništva Republike Hrvatske.

Dosadašnji su rezultati tog kretanja zabrinjavajući: najveći broj umirovljenika ima veoma niske mirovine, mirovinske blagajne nemaju vlastite rezerve i jedva održavaju tekuću likvidnost, a ponekad i pomoću skupih kredita, valorizacija mirovina ne prati porast plaća i troškova života, itd. Ako se, dakle, posljedice koje će demografsko starenje stanovništva Republike Hrvatske imati na mirovinski sustav već sada ne bi imale na umu, stihijski bismo se kretali prema jednom lošem sustavu socijalne skrbi i prema jednom općem stanju siromaštva. Zbog toga je iz sustava mirovinskog osiguranja bilo potrebno izbaciti socijalno-zaštitne mehanizme (zaštitni dohodak uz mirovinu, doplatka za pomoć i njegu druge osobe, prava djece ometene u psihičkom i tjelesnom razvoju) i prebaciti ih u drugi sustav. Osim toga, trebalo je sustav mirovinskog osiguranja očistiti od neutemeljenih i doprinosom nepokrivenih beneficija. S druge strane, trebalo je u sustav mirovinskog osiguranja uvesti načelo čistih računa, kako bi se osigurani rizici starosti, invalidnosti i smrti mogli financirati po maksimi "do ut des" (dajem da bih dobio). Drugim riječima, svota mirovine u budućem mirovinskom sustavu ovisit će gotovo jedino o svoti uplaćenih doprinosa tijekom cijelog radnog vijeka osiguranika. Isto tako, analiza demografske strukture stanovništva Republike Hrvatske nedvojbeno upućuje na zaključak da je bilo prijeko potrebno da se poveća dobna granica za odlazak u starosnu mirovinu. U dosadašnjem utvrđivanju uvjeta za mirovinu išlo se po modelu "široko otvorenih vrata". To se odnosi kako na redovne uvjete za starosnu i invalidsku mirovinu, tako i na široki front posebnih uvjeta (prijevremene mirovine, beneficirani staž sa odgovarajućim snižavanjem starosne granice, posebni ublaženi uvjeti za pojedine kategorije osiguranika i dr.). Takva politika dovela je do svojevrsnog razaranja sustava mirovinskog osiguranja (rizici osiguranja izgubili su svoje pravo značenje) i do neprimjerenog ubrzavanja procesa umirovljenja. U aktualnim uvjetima gospodarske recesije koja uzrokuje povećanje broja nezaposlenih, kada se otežavaju mogućnosti za osiguravanje sredstava za mirovine, ide se po- grešnim putem. Još se više otvaraju vrata za

odlazak u mirovinu, a rješavanje gospodarskih i tehnoloških viškova kroz mirovinski sustav gotovo se legalizira i diže na razinu općeg načela. Umanjivanje iznosa zbog ostvarivanja prava na prijevremenu mirovinu je simbolično, uvodi se dokup staža, koristi se umirovljenje po sili zakona, privredne se organizacije javno podstiču da viškove radnika po mogućnosti umirovljuju. Otuda masovni zahtjevi za mirovine kao i masovno slanje na invalidske komisije. Jednom riječju, proces umirovljenja ubrzava se neviđenom brzinom. Postupa se protivno logici stvari: kada se zna da gospodarstvo slabi, neopravdano je da se njegove obveze povećavaju. Prirodno bi bilo da se uvjeti umirovljenja pooštravaju, posebice zbog toga što Republika Hrvatska spada u red zemalja u kojoj su uvjeti za stjecanje prava na mirovinu znatno blaži nego u zemljama koje su od Hrvatske osjetno razvijenije.

Zbog toga što su postojeći i standardni rizici mirovinskog i invalidskog osiguranja razvodnjeni do krajnjih granica, uvjeti za stjecanje prava na mirovinu moraju se prilagoditi standardima koji prevladavaju u razvijenijim zemljama Europe, a koji uvažavaju sadržaj rizika koji se pokrivaju mirovinskim i invalidskim osiguranjem. Naime, prema sada važećem Zakonu o mirovinskom osiguranju moguće je ostvariti pravo na starosnu mirovinu bez obzira na godine života ako je osiguranik ispunio 40, a osiguranica 35 godina mirovinskog staža. Tko je navršio mirovinski staž može, bez obzira na godine života, ostvariti pravo na starosnu mirovinu u najvišoj svoti (85% od mirovinske osnovice).

Da se puna starosna mirovina može ostvariti bez obzira na godine života najapsurdnija je norma socijalnog odnosno mirovinskog osiguranja, budući da ne osigurava niti jedan rizik iz toga sustava. Naime, rizici koji se osiguravaju sustavom mirovinskog osiguranja su: starost, invalidnost i smrt. Prema tome, ta je norma nelogična jer ne osigurava niti rizik starosti niti invalidnosti odnosno bolesti niti rizik smrti, a staž koji osigurava nije rizik koji se osigurava mirovinskim osiguranjem, već je staž uz plaću jedan od relevantnih čimbenika za određivanje svote mirovine.

Spomenuti uvjeti izuzetno su blagi, najblaži u Europi. Takvi uvjeti među glavnim su uzrocima povećanja broja umirovljenika. Zbog toga se, da bi se spriječilo sve brži rast umi-

rovljenika, u Prijedlogu novog zakona normira da pravo na starosnu mirovinu stječe osiguranik kada navršši 65 godina života (muškarac), odnosno 60 godina života (žena) i 15 godina staža osiguranja. Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu, međutim, stječe osiguranik kada navršši 60 godina života (muškarac) odnosno 55 godina života (žena) i 35 godina mirovinskog staža. Također, pravo na prijevremenu starosnu mirovinu stječe osiguranik i kada navršši 60 godina života (muškarac) odnosno 55 godina života (žena) i 15 godina staža osiguranja ako je u posljednja 24 mjeseca prije stjecanja prava na mirovinu najmanje 12 mjeseci primao novčanu naknadu zbog nezaposlenosti.

Iznimno se zakonom mogu propisati povoljniji uvjeti za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu ili prijevremenu starosnu mirovinu za određene kategorije osiguranika. Pomicanje opće dobne granice za pet godina obavit će se postupno, povećavajući dobnu granicu od godine 1995. za po jednu godinu svake godine zaključno s godinom 2000, kada će opća dobna granica za redovitu starosnu mirovinu doseći 65 godina za muškarce i 60 godina za žene. Time će se uvjeti za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu izjednačiti s uvjetima koji se primjenjuju u razvijenom svijetu.

ODREĐIVANJE SVOTE MIROVINE I USKLAĐIVANJE MIROVINA

Bitne novine u Prijedlogu zakona jesu odredbe o određivanju mirovine. Napušta se dosadašnji način određivanja mirovinske osnovice od najpovoljnijih deset uzastopnih godina, a kod privilegiranih od pet odnosno jedne godine.

Novi Prijedlog polazi od isplaćenih plaća ili određenih osnovica osiguranja i uplaćenih doprinosa na plaće odnosno osnovice osiguranja i odnosa tih plaća i osnovica osiguranja prema prosječnoj plaći svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj.

Po uzoru na njemački sustav u određivanju mirovine na indirektan način sudjeluje i Vlada Republike Hrvatske putem određivanja aktualne vrijednosti mirovine svake godine. Aktualna vrijednost mirovine vezana je uz godišnje kretanje plaća. Ovim zakonom i dalje se zadržava prijevremena mirovina, ali uz veća umanjivanja. Za svaki mjesec odlaska u mirovinu prije navršene starosne granice vrijednosni

bodovi se umanjuju za 0,3% što godišnje iznosi 3,6%, a ako se ide pet godina ranije u mirovinu tada umanjenoje ukupno iznosi 18%.

Osnovna razlika između postojećeg i predloženog načina određivanja mirovine sastoji se u tome što bi se ubuduće umjesto najpovoljnijeg desetogodišnjeg razdoblja ostvarene plaće za izračun mirovinske osnovice, mirovina određivala na temelju plaće ostvarene u čitavom radnom vijeku osiguranika, a najranije od 1. siječnja 1971. od kada se vodi matična evidencija o osiguranicima. To će rezultirati i nešto nižom razinom mirovina i to zbog toga što je prosječna plaća iz čitavog radnog vijeka uvijek niža od prosječne plaće ostvarene u najpovoljnije desetogodišnjem razdoblju.

Veličine o kojima ovisi svota mirovine su plaće, odnosno osnovice osiguranja (na koju se plaća doprinos), prosječna plaća svih zaposlenih u Hrvatskoj, dužina mirovinskog staža, vrsta mirovine (izražena kroz mirovinski faktor i polazni faktor) te aktualna vrijednost mirovine, koja predstavlja srednju vrijednost plaća svih zaposlenih u Hrvatskoj preračunatu na jednu godinu staža.

Formulom za izračun mirovine određeno je kako se izračunavaju vrijednosni bodovi osiguranika, koji su zamjena za mirovinsku osnovicu prema sadašnjem zakonodavstvu. Vrijednosni bodovi, osobni bodovi i polazni faktor, veličine su koje zavise od samoga osiguranika, odnosno njegovog doprinosa mirovinskom osiguranju tijekom čitavog radnog vijeka i utvrđuju se različito, zavisno od plaće i dužine mirovinskog staža osiguranika, kao i od činjenice ostvaruje li se mirovina prije 65. godine (muškarci) ili 60. godine života (žene).

Osiguraniku koji ostvaruje invalidsku mirovinu prije navršene 55. godine života dodaje se staž od dana invalidnosti do 55. godine, a od 55. do 60. godine života u trajanju od 1/3, po ugledu na njemačko mirovinsko osiguranje. Osiguraniku kod kojega je invalidnost nastala nakon 55. godine života dodat će se samo razlika staža do 60. godine života, i to u trajanju od 1/3. Time se ostvaruje zaštita invalida rada kod kojih je došlo do invalidnosti u mlađim godinama i koji neće odraditi svoj očekivani radni vijek i ostvariti starosnu mirovinu (pridodani staž). Daljnja veličina o kojoj zavisi svota mirovine jest mirovinski faktor koji se određuje različito od vrste mirovine i činjenice da li je korisnik invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad za-

poslen ili ne. Što se tiče mirovinskog faktora za obiteljske mirovine, on je prilagođen određivanju visine te mirovine prema sadašnjem zakonodavstvu, zavisno od broja članova obitelji koji primaju tu mirovinu (70% - 100% za 1-4 i više članova obitelji). Za dvoje i više djece bez oba roditelja, koji prema sadašnjem zakonodavstvu mogu koristiti dvije obiteljske mirovine, u Prijedlogu zakona se predlaže zbrajanje vrijednosnih bodova obaju roditelja i određivanje jedne obiteljske mirovine u kumuliranoj svoti. To je bilo potrebno zbog novoga načina određivanja mirovine i ne umanjuje opseg prava korisnika mirovine prema sadašnjem zakonodavstvu. Propisano je da se mirovine usklađuju od 1. siječnja tekuće godine tj. jednom godišnje za promjenu aktualne vrijednosti mirovina, što praktički znači za promjenu u kretanju plaća u prošloj prema prethodnoj godini. Takav način usklađivanja mirovine proizlazi iz načina izračuna mirovina i moguće ga je primijeniti u uvjetima vrlo blage ili skoro nikakve inflacije. Usklađivanje mirovine jednom godišnje (za porast plaća u prethodnoj godini) drastično bi utjecalo na i ovako nizak standard korisnika mirovina.

Ne odustajući od primjene takvog načina utvrđivanja i usklađivanja mirovina već od prvog dana primjene zakona, u prijelaznim i zaključnim odredbama dato je rješenje za usklađivanje mirovina, dok se ne stabiliziraju gospodarska kretanja i smiri inflacija na razinu Zapadne Europe.

Mirovine bi se prema tim odredbama usklađivale s kretanjem plaća (rast ili pad) svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj u tekućem prema prethodnom mjesecu. Mirovine ostvarene u tekućoj godini, radi njihovog dovođenja na razinu mjesečne mirovine tekućeg mjeseca i daljnjeg usklađivanja, odmah se usklađuju s relativnom razlikom između prosječne plaće za mjesec prosinac prethodne godine i prosječne plaće svih zaposlenih u toj godini. Na taj bi se način izjednačile mirovine ostvarene tijekom godine s mirovinama ostvarenim ranije. Daljnje usklađivanje tih mirovina obavljalo bi se na isti način kao i prije.

SUSTAV FINANCIRANJA MIROVINSKOG OSIGURANJA

Kada je riječ o sustavu financiranja, odnosno prikupljanju sredstava za to osiguranje, možemo reći da su danas u svijetu poznata uglavnom tri modela financiranja.

1. *Sustav kapitalnog pokrića* (ili očekivani sustav, ili sustav premijskih rezervi), kojeg, kako je poznato, u njegovom čistom obliku u javnim osiguranjima nigdje u svijetu ne provode u cijelosti i koji znači da se premije, odnosno doprinosi osiguranika, namjenjuju za njihove vlastite mirovine, zbog čega se kumuliraju i stavlja u relativno velika rezervna sredstva za isplatu budućih mirovina. Na ta sredstva idu kamate i one stvaraju dodatnu svotu sredstava za mirovine, a mogu se u skladu s pravilima i propisima i ekonomski obrtati, posebice u obliku kupnje i prodaje vrijednosnih papira, a manje u obliku pokretne i nepokretne imovine. Ti sustavi bili su karakteristični za začetke poslovanja nekih privatnih i dodatnih osiguranja, što je bilo moguće posebice stoga što su ta osiguranja u prvim godinama više uzimala premije i doprinose, dok su obveze za osiguranike dospijevale tek kada su nastupili osigurani slučajevi i bili ispunjeni drugi uvjeti. Kada je broj umirovljenika počeo rasti, takav sustav bilo je sve teže provoditi, a izuzetno je rizičan u slučaju znatne inflacije. Zbog toga takav sustav prikupljanja sredstava traži tome primjereno oblikovana prava, koja su najčešće vezana za nominalno uplaćene doprinose sa valorizacijskim koeficijentima koji ne bi smjeli ugroziti financijsku likvidnost isplatelja.

Prije svega, za funkcioniranje čistog sustava kapitalnog pokrića, odnosno za isplatu godišnjih dospjelih obveza po tom sustavu potrebno je, kao što je to ustanovio i svjetski poznati ekonomista Sammuelson, oblikovati barem 30 puta veću aktivu u usporedbi s godišnjim izdacima. Za sada još nema potpunog odgovora kako doći do tih sredstava na ekonomski logičan način.

2. *Sustav generacijske solidarnosti*. U tom sustavu aktivna generacija doprinosima ili preko poreznog sustava prikuplja sredstva za umirovljenu generaciju. Taj sustav prevladava najčešće u državnim ili javnim osiguranjima, što je razumljivo, jer svjetsko pučanstvo stari i u većini države ne bi mogle osigurati dovoljno sredstava, zbog čega se najčešće traži izlaz u sustavu podataka, u kojem često sudjeluje i država. No, za taj sustav je karakteristično da se doprinosi, odnosno premije, stalno uvećavaju što u pravilu pokreće dilemu o ekonomskim mogućnostima i potrebu za provjerenom razine prava.

3. *Kombinirani sustav generacijske solidarnosti i kapitalnog pokrića*, koji se sastoji iz većinskog dijela prikupljenih sredstava iz doprinosa aktivne generacije za umirovljenu generaciju te iz generacijski rezervi u visini između 1/3 i 1/2 godišnjih izdataka osiguranja. Te rezerve daju generacijsku sigurnost i namijenjene su za kamate u bankama, financijske transakcije i naknade, te intervencije u slučaju problema s likvidnošću, a znače i takozvanu valorizacijsku rezervu za usklađivanje mirovina. Većina državnih i javnih osiguranja služi se tim sustavom koji je kombiniran s intervencijskim sredstvima države i sustavom dodatnih (suplementarnih) osiguranja.

Potrebno je naglasiti da za sada još niti jedan od navedenih sustava nije dao zadovoljavajuće odgovore na sve veće probleme financiranja suvremenog mirovinskog osiguranja.

U Prijedlogu novog zakona kod rješavanja otvorenih pitanja financiranja polazi se od ocjene da su u vremenu prihvaćanja zakona mogući samo oni zahvati u sustavu osiguranja sredstava koji su sukladni s općim gospodarskim razvojem u Republici Hrvatskoj. Zbog toga u Prijedlogu zakona nisu uzeti u obzir neki radikalni prijedlozi prema kojima bi trebalo već sada u cijelosti ili u većem dijelu uspostaviti novi sustav kapitalnog pokrića izdataka mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Tako su i dalje kao glavni izvor osiguranja sredstava predviđeni doprinosi, koje će plaćati osiguranici i njihovi poslodavci. Financiranje putem doprinosa na plaće zaposlenih i doprinosa poslodavaca zadržalo bi se u omjeru 50% : 50%, dok bi doprinos za osiguranje za slučaj nesreće na poslu i profesionalne bolesti plaćali isključivo poslodavci iz svojih sredstava. Ovaj doprinos može biti određen u višoj ili nižoj stopi, zavisno od učestalosti nesreće na poslu i profesionalnih bolesti kod pojedinog poslodavca. Isto tako, sredstva prikupljena ovim doprinosom izdvajala bi se posebno i trošila za rizike za slučaj nesreće na poslu, odnosno profesionalne bolesti (profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje invalida rada, kao i invalidnina). Osim prihoda iz doprinosa predviđeno je da se mirovinsko osiguranje financira i iz drugih prihoda kao što su državni proračun (za posebna prava i pogodnosti određene zakonom) i kamata, dividendi i ostalih prihoda iz imovine Zavoda, koja će pripasti ovome osi-

guranju nakon pretvorbe vlasništva. Sljedeća novost koja se predlaže jest obveza sudjelovanja države u financiranju osiguranja seljaka, s obzirom na stanje i buduća kretanja u tome osiguranju.

U novopredloženom načinu financiranja mirovinskog osiguranja određivala bi se najniža i najviša osnovica osiguranja, odnosno osnovica za plaćanje doprinosa. Najnižom osnovicom bi se osigurao minimum socijalne sigurnosti osiguranika u starosti, dok je svrha druge (najviše) osnovice ograničavanje visine mirovine, kao što je to uobičajeno i u zemljama Srednje i Zapadne Europe. S obzirom na jaču primjenu načela uzajamnosti, predložena je i mogućnost izbora više osnovice osiguranja za pripadnike samostalnih djelatnosti, kako bi kasnije stekli i višu svotu mirovine. Obveznici uplate doprinosa bili bi, kao i do sada, poslodavci za svoje zaposlenike, odnosno sami osiguranici kao pripadnici samostalnih djelatnosti. U slučaju nelikvidnosti mirovinskog osiguranja, upotrijebila bi se sredstva rezerve, a nakon toga, ako je potrebno, predviđena je pozajmica države (pomoć za likvidnost), koja se vraća u sklopu proračuna rashoda Zavoda za tekuću godinu.

Dakle, sustav osiguranja sredstava i dalje će se temeljiti na sustavu solidarnosti generacija po kojem aktivna generacija doprinosi sredstva za generaciju koja je umirovljena.

Takav je sustav u svojim temeljnim zasadama koncipiran i u "državnim" socijalnim osiguranjima zapadnoeuropskih država, posebice u Njemačkoj i Austriji, gdje dio sredstava za mirovinsko i invalidsko osiguranje doprinosi i država. Dotacije tim osiguranjima poznate su i u još nekim drugim državama koje imaju sličan sustav našemu - to je sustav koji za starost osigurava punu socijalnu sigurnost, ovisno o visini plaće u određenom razdoblju.

Drukčije je u državama gdje postoje takozvane nacionalne mirovine, tj. mirovine koje primaju svi državljani koji ispune određenu starosnu dob. One su u pravilu niske i zadovoljavaju tek minimum egzistencije.

Moguća dodatna osiguranja su ili obvezna ili dobrovoljna javna osiguranja ili privatna dobrovoljna osiguranja. Dotacija države u tim sustavima, u pravilu, predviđena je samo za dio izdataka za nacionalne mirovine, odnosno za državno osiguranje. Dobrovoljno osiguranje temelji se na načelima osiguranja ili ak-

tuarskim proračunima, na doprinosima i premijama, te na ekonomskim učincima gospodarstva sredstvima.

S problemom kako osigurati sredstva za sve veće izdatke mirovinskog i invalidskog osiguranja susreću se i drugdje u svijetu, pa i u razvijenim zemljama. Razvijeni svijet stoji pred teškom zadaćom kako razriješiti nepovoljna demografska kretanja koja se iskazuju kroz smanjenje ili stagnaciju broja rođenih i porast broja starih ljudi te umirovljenika. Već smo spomenuli da niti jedan do sada postojeći sustav financiranja ne daje zadovoljavajuće odgovore na ta pitanja. Priznati svjetski ekonomisti, vladine institucije i ustanove za razvoj u svijetu zbog svega toga intenzivno proučavaju problem rasta izdataka za sustav mirovinskog i invalidskog osiguranja, te ih često spominju kao opasnost koja prijete narodnim gospodarstvima pojedinih država. Pri tome su spoznaje o slaboj perspektivi prisutne u cijelom svijetu.

U komisijama i u drugim radnim tijelima Europske unije također su ustanovili da će željena harmonizacija izričito različitih sustava mirovinskog osiguranja u Europi biti jedan od najtvrdih oraha s kojima će se ubuduće susretati Unija.

Tek danas, nakon opsežnih debata o mirovinskom sustavu, očigledno je da jedinstvenog, europskog ili svjetskog modela mirovinskog sustava jednostavno nema. Najvjerojatnije u svijetu i nema sustava za kojeg bi mogli reći da je moderan. Mirovinski sustavi prije svega su šturi, tradicionalni, dugoročni, kod njih promjene uzrokuju dugosežne makroekonomske i mikroekonomske učinke, a greške na tom području pojedine države trpe desetljećima.

Zbog toga razvijeni svijet nije sklon brzim, a pogotovo ne korjenitim promjenama.

Razvoj i učinke mirovinskog sustava u razvijenom svijetu proučavaju najugledniji ekonomisti i pravници. Pri pristupanju ozbiljnoj raspravi o promjenama izvode se pokusni modeli i pokusne sheme sa simulacijom svih učinaka i na socijalni status pučanstva. Promjene su uvjetovane dugotrajnim pripremama i raspravama i dano je dovoljno vremena da se nakon promjene propisa stvari provedu i u praksi.

Upravo zbog tih razloga morao je i naš Prijedlog zakona uzeti u obzir realnost da nije bilo moguće najednom i u cijelosti poništiti prijašnji sustav u koji je bilo uključeno oko 800.000 umirovljenika i oko 1,200.000 osiguranika, te umjesto toga na brzinu donijeti potpuno novi zakon.

Zbog toga je Prijedlog novog zakona rezultat kompromisa, koji je bio moguć glede odnosa i vremena u kojem se pripremao i prihvaćao, te ga možemo opravdano nazvati "prijelaznim zakonom", koji će možda biti važeći za neko srednjoročno vremensko razdoblje. U tom razdoblju bit će moguće, nakon temeljitog proučavanja postojećih mirovinskih sustava razvijenog svijeta i njihovih razvojnih tendencija, u miru pripremiti sustav mirovinskog i invalidskog osiguranja, koji bi sa svojim novim instrumentima mogao još uspješnije osigurati odgovarajuća sredstva za sve veći broj umirovljenika i drugih korisnika prava.

Prijedlog novog zakona o mirovinskom osiguranju, međutim, već je sada fleksibilan, jer omogućuje uvođenje novih dodatnih, dobrotvornih i strukovnih osiguranja, kojih kod nas do sada nije bilo, i tako otvara prostor za postepeno približavanje drugim sustavima i na tom području.

ZAKLJUČAK

U posljednje vrijeme troškovi za mirovinsko i invalidsko osiguranje skoro svugdje u svijetu brzo rastu. Razlozi za to su u brzom starenju stanovništva, koje je posljedica produženja životne dobi i stagnacije ili čak smanjenja nataliteta. Već su te činjenice zahtijevale pripremu brojnih studija u većini razvijenih država iz kojih proizlazi da će se navedeni trendovi u svijetu nastavljati. Zbog toga su mnoge države ozbiljno zabrinute kako ubuduće osiguravati i uređivati socijalnu sigurnost stanovništva za starost, pri čemu su, u pravilu, utvrdili da postojeći sustavi financiranja tih osiguranja, unatoč brojnim razlikama, uskoro neće biti uspješni.

Problemi su još više zaoštrjeni u državama s ekonomskom recesijom, političkim i gospodarstvenim poremećajima i inflacijom, kao što je slučaj s Republikom Hrvatskom. Povećani broj umirovljenika i drugih korisnika prava u Hrvatskoj, te stalno opadanje broja osiguranih koji osiguravaju doprinose za to osiguranje

u posljednjim je godinama uzrokovao sve veći raskorak između zakonski zajamčenih prava i svote prikupljenih sredstava. U takvoj se situaciji rađa i vrlo opasna teza po kojoj se opstojnost stečenih prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja veže za materijalna sredstva kojima hrvatsko gospodarstvo trenutno ne raspolaže. Teza dakle glasi: ako ne postoje sredstva, ne postoje ni prava.

To, dakako, nije samo čisti voluntarizam nego i dovođenje u pitanje temeljnih načela pravne i socijalne države. Naime, ako Hrvatska kao zemlja u tranziciji želi biti pravna, socijalna i civilna država koja se zasniva na vladavini prava i socijalnoj pravdi, a pravna i socijalna sigurnost svakog građanina temelj su moderne države, onda nije teško zaključiti da se socijalna pravda kao opće društveno načelo ne da niti zamisliti bez vrlo razvijenog sustava socijalne sigurnosti i na uzajamnosti i solidarnosti utemeljenog mirovinskog sustava. Hrvatska će, dakle, morati dobro procijeniti onu mjeru koju u ostvarivanju funkcije socijalne države mora imati primjena načela solidarnosti. Jer, kao što je iz teorije i prakse poznato, prenaplašavanje načela solidarnosti dovodi do narušavanja gospodarske učinkovitosti i slabljenja poduzetništva i konkurentnosti. Nasuprot tome, prenaplašavanje samo tržišnih kriterija u svim sferama ljudskog života, slabi funkciju socijalne države. Gospodarska kriza, osjetan pad društvenog proizvoda i inflacija taj su raskorak između tržišnih kriterija i načela solidarnosti još više povećali.

Pojavom velike nezaposlenosti u Hrvatskoj pritisak na umirovljenje bitno se povećao tako da je priljev umirovljenika znatno viši nego dosada. To su razlozi zbog kojih se mora pronaći mogućnost za drugačiji sustav osiguranja sredstava i dodatnih izvora financiranja sustava mirovinskog osiguranja.

Ozbiljan problem pretvorbe mirovinskog sustava jest i postojeća nelikvidnost fondova mirovinskog osiguranja, koji se alimentiraju iz tekućeg priljeva i ne mogu udovoljiti ni tekućim obvezama, a kamoli osigurati prijeko potrebnu rezervu i akumulaciju. Međutim, bez ove akumulacije se ne može prijeći s postojećeg sustava isplate mirovina iz tekućeg prihoda na sustav kapitalizacije doprinosa i privatizacije fondova mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Naime, optimalan zahtjev tržišne privrede bio bi da se stanovita sredstva mirovinskog i invalidskog osiguranja kapitaliziraju i stave u funkciju gospodarskog razvoja. To se može izvesti na taj način da se fondovi transformiraju u investicijske fondove, koji osim svoje primarne zadaće osiguranja socijalne sigurnosti umirovljenika imaju i zadaću da u gospodarski razvoj plasiraju slobodan kapital uvećavajući time uloženi kapital osiguranika i jačajući njihovu socijalnu sigurnost. Danas mirovinski fondovi nemaju kapitala i nema se što kapitalizirati. Bit promjene je u restrukturiranju vlasništva koje omogućuje dominaciju minulog rada nad tekućim radom, što je obrnuto na čelima dogovorne ekonomije.

Postavlja se, međutim, pitanje: kako doći do potrebnog kapitala s kojim bi bila pokrivena dosadašnja ulaganja u mirovinske fondove? Jedini realni resurs koji stoji na raspolaganju jest stanovita novčana vrijednost društvenog vlasništva ekonomski neracionalno uposlenog i s malim kapitalnim prinosom. Privatizacija dijela društvenog vlasništva (po nekim procjenama oko jedne šestine) u korist mirovinskih fondova jedna je od šansi za postupno konstituiranje financijski snažnih fondova mirovinskog osiguranja kao samostalnih financijskih kompanija kojima upravljaju osiguranici i poslodavci (oni koji uplaćuju doprinose), a čije su kompanije sposobne investirati u razvoj.

Taj oblik transformacije društvenog vlasništva u privatno vlasništvo u biti je identifikiranje njegova titulara na prirodan i ekonomski i društveno opravdan način i bio bi pogodan, prije svega, za fondove mirovinskog osiguranja radnika u gospodarstvu. U tom smislu za provedbu složenog procesa privatizacije mirovinskog osiguranja bilo bi moguće i potrebno koristiti inozemna iskustva, koja su dala dobre rezultate. Naravno, preduvjet za to je funkcioniranje tržišta kapitala, razvijeno tržište vrijednosnih papira i stabilna domaća valuta. Pri tom treba istaći da je prijeko potrebno razbiti kvadraturu kruga postojećeg državnog ili barem paradržavnog sustava mirovinskog osiguranja i čim prije i bez odlaganja privatizirati socijalno odnosno mirovinsko osiguranje, jer je privatizacija socijalnog osiguranja bitna pretpostavka svekolike privatizacije u Republici Hrvatskoj.

Zbog toga, iako Republika Hrvatska trenutno nema zakona koji bi sustavno uređivao osnivanje i poslovanje investicijskih fondova te

društava za ulaganje kapitala (investicijskih društava) koja upravljaju investicijskim fondovima, nema nikakve zapreke za osnivanje investicijskih fondova za sustav mirovinskog i invalidskog osiguranja.*

Osnovni kapital investicijskog fonda za sustav mirovinskog osiguranja su dionice ostvarene prodajom poduzeća na osnovi propisa o pretvorbi. Postavlja se, međutim, pitanje kakve su doista realne kratkoročne mogućnosti da bi investicijski fond za sustav MIO mogao i u kriznim gospodarskim odnosima i na relativno malom i još nerazvijenom tržištu vrijednosnih papira oplemeniti odnosno kapitalizirati golemu svotu dionica? U odgovoru na to pitanje treba istaći da će u početku vjerojatno biti dosta teško očuvati barem realnu vrijednost kapitala.

Međutim, budući da će se tržište kapitala i vrijednosnih papira razviti, investicijski će fond morati davati i očekivane rezultate u obliku sve veće dobiti. Dobit fonda rasporedit će se za povećanje osnovnog kapitala, ali i za dodatno osiguranje sredstava za pokriće stečenih prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja. U biti investicijski fond za sustav mirovinskog osiguranja imat će najmanje dvije bitne funkcije i to da dodatnim osiguranjem sredstava smanji stope doprinosa za mirovinski sustav i na taj način ojača akumulativnu i reproduktivnu sposobnost hrvatskog gospodarstva te da, s druge strane, poveća svote mirovina i očuva njihovu realnu vrijednost. Naime, da bi mirovine ispunile svoju zadaću njihova razina ne smije biti bitno smanjena po iskrivljenoj logici: ako ne postoje sredstva, ne postoji ni pravo na mirovinu. Mirovine su, kao što rekосmo, *stečena prava*, a stečena se prava ne smiju ukidati niti se smiju bitno umanjivati.

Financiranje mirovinskog osiguranja državnih činovnika, pripadnika vojske i policije, izabranih i plaćenih funkcionera i sl. moralo bi se, međutim, namicati iz poreznih sredstava, odnosno iz proračuna. Način na koji treba riješiti pitanje mirovinskog osiguranja zaposlenih u društvenim djelatnostima ovisi o tome kako će u budućem poreznom sustavu biti uređena izdvajanja za financiranje javne po-

* Vidi Zaključak Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske sa XV. sjednice od 29. prosinca 1993, kojim se obvezuje Vlada Republike Hrvatske i Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja da što hitnije osnuju investicijski fond za sustav mirovinskog osiguranja.

trošnje i u kakvom će režimu poslovati javna služba. Načelno, moguće je da u cijenu njihova rada uđu i doprinosi za mirovinsko i invalidsko osiguranje, pa bi se i oni mogli osigurati kod osiguravajućih kompanija. U protivnom, njihove bi se mirovine osiguravale također iz proračuna. Na teret proračuna morale bi se isplaćivati i tzv. nacionalne ili domovinske mirovine (neka vrsta socijalnog osiguranja starijih osoba, koje nemaju uvjete za mirovinu s temelja plaćenih doprinosa), obveze s temelja beneficiranih prava (ratni veterani, politički zatvorenici, pridodani staž i dr.).

Takva razdjelba sredstava za mirovinsko i invalidsko osiguranje povećala bi poslovnu efikasnost, izoštrila na tržišni način (preko konkurencije) uvjete osiguranja i povećala odgovornost nositelja osiguranja spram poslodavaca i osiguranika. Međutim, osnovni uvjeti za obvezno osiguranje (visina doprinosa i osnovna prava) kao i sustav financiranja bili bi uređeni jedinstvenim zakonom. Razlike bi se pojavljivale kod opcija za dobrovoljno i dodatno osiguranje, ali bi to osiguranje teretilo samo sredstva samih osiguranika i moglo bi se financirati sustavom kapitalnog pokrića.

LITERATURA

- Dr. Günter Kubka: "Domovinska mirovina ili zaštitni dodatak", *Soziale Sicherheit*, br. 10/1990. (Interni prijevod RZMIORHa)
- Prof. dr. Franz Ruland: "Novi obračun mirovina u SR Njemačkoj", *Soziale Sicherheit*, br. 10/1990. (Interni prijevod RZMIOHa)
- M. Rismondo - B. Šimetić: *Zbirka međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i zapošljavanju*, Zagreb, 1984.

Sto godina katoličkog socijalnog nauka, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991.

Švicarska nacionalna blagajna osiguranja za slučaj nesreće, *Revue internationale de sécurité sociale*, Gèneve br. 1/93. (Interni prijevod RZMIORHa)

Reforming Public Pensions, OECD, Paris, 1988.

Summary

MAIN INTENTIONS OF THE PROPOSITION OF THE NEW LAW ON RETIREMENT INSURANCE

Ante Škembar

The existing retirement system of the Republic of Croatia is not based on the market economy categories but on the socialist theory of associated labour, economy by agreement and public ownership. Within such a system there is too much of "sociality" and "benefits" and there is also a distortion of the relationship that ought to exist between investment and beneficiary rights.

Such a pension insurance system does not satisfy the transitional period of the Croatian society heading towards market economy and it will be even less appropriate for the social insurance conditions of the market economy.

It is therefore necessary to carry out a reform of the retirement system, trying to preserve at the same time the principle of the acquired rights based on the work and investments of the existing benefits and get rid of social and protective institutes and rights, slowly introducing a healthy retirement insurance system that would be economically healthy.

In order to be able to accomplish the above mentioned characteristics of the retirement insurance, it is important to reform the existing retirement system in three basic segments: with respect to the acquisition of the retirement right conditions regarding the pensions level, balancing them with the retirement insurance finance.

For that purpose, it is necessary to establish the investment funds for the system of retirement and disability insurance. These funds shall have two basic functions: 1) by additional fund raising, they will lower the contribution rates for the retirement system and thus strengthen the accumulative and reproductive capacity of Croatian economy, and 2) they will increase pensions and maintain their real value.